

Niekoľkomesačné prázdniny s malými prestávkami mali aj deti zo Základnej školy vo Veľkých Zlievcach, ktorá nesie prívlastok „inkluzívna“ (*resp. vzdelávanie prebieha v inkluzívnom prostredí, inkluzívny koncept*). Po škole sa im už cnelo, čo dokazuje aj niekoľko odpovedí, ktoré sme si vypočuli: „...veľmi som sa tešil na školu, aj keď som čítal knihu, ktorú som dostal ešte pred narodeninami. Škola mi chýbala...“ „...na školu som sa najviac tešil, lebo som sa dozvedel, že budem v telke.“ „...škola mi veľmi chýbala, lebo doma som sa už začínal nudiť. Keď bolo pekne, tak som sa hral vonku, ale keď bolo zlé počasie, nebolo to dobré...“

+++ Všetky deti potrebujú kolektív svojich rovesníkov

O maličkovej a trochu netradičnej škole sme sa rozprávali s Dankou Holíkovou (riaditeľka, učiteľka, špeciálna pedagogička) a Slávkou Makovníkovou (socioterapeutka, asistentka učiteľa).

„Okrem toho, že sme kolegyne, sme aj priateľky, obidve zdieľame nadšenie pre slobodu vo vzdelávaní, rešpektujúci, demokratický a ľudský prístup k deťom aj k ich rodičom. Hľadali a prirodzene sme utvárali také prostredie školy, kde sa nám bude všetkým dobre žiť, snažíme sa tvoriť školu, do ktorej deti chodia bez strachu a radi, školu, ktorá je otvorená pre rodiny žiakov ale aj pre členov širšej komunity. Zdieľame hlboké vnútorné rešpektovanie inakosti a rôznorodosť našej školy je pre všetkých zúčastnených obohatením. Všetci sa spolu navzájom veľa učíme.“

Naša škola chápe prostredie rodiny žiaka ako veľmi dôležité s tým, že predpokladom úspechu žiaka je spolupráca s rodičmi. Pretože rodina formuje osobnosť žiaka primárne, považujeme za veľmi dôležité, aby rodičia dobre rozumeli zámerom a cieľom školy a aby poznali metódy a formy práce s deťmi. Vzájomné porozumenie a dôveru medzi rodičmi, deťmi a učiteľmi budujeme na individuálnych stretnutiach, vzdelávacích seminároch, webinároch i na rôznych iných aktivitách už pred zápisom detí do našej školy.“

? Na ktoré aspekty kladiete najväčší dôraz a čo je vašou prioritou?

„Za veľmi dôležitú považujeme kvalitu vzťahov a sociálnych procesov, preto dbáme na vytváranie bezpečnej klímy a priateľskej atmosféry, ktoré považujeme za predpoklad kvalitného učenia. Podporujeme spolupatričnosť komunity školy, vzájomný rešpekt, ohľaduplnosť, otvorenú komunikáciu a pomoc.“

Sme neplnoorganizovaná škola. U nás sa spolu vzdelávajú deti prvého stupňa. V škole sa vzdelávajú deti z našej obce, deti s postihnutím vozia rodičia z Veľkého Krtíša, Lučenca a okolia, dokonca aj z Krupiny. Doma vzdelávané deti (zdravé i s *postihnutím*) navštevujú školu podľa aktuálnej potreby a privádzajú ich rodičia. Jedná sa o deti z celého Slovenska. Špecifické charakteristiky našej školy umožnili v malom kolektíve vzdelávanie bežných detí spoločne s deťmi s rôznymi typmi znevýhodnení, ale aj s nadaním. Vzdelávanie má výrazne individuálny charakter, berie ohľad na *potreby a špecifiká* daného dieťaťa. Prirodzene sa tu vytvorili aj podmienky pre vzdelávanie detí s autizmom a Aspergerovým syndrómom,

ktoré nás postupne začali vyhľadávať aj zo širšieho okolia, a tiež formou domáceho vzdelávania či individuálneho vzdelávania zo zdravotných dôvodov.“

? Koľko detí vzdelávate denne?

„Priamo je to desať detí denne, doma vzdelávaných je dvanásť a päť detí sa vzdeláva individuálne kôli svojmu postihnutiu. Tohto roku budeme mať opäť vyšší počet žiakov.“

Už tretí rok sa v maličkaj škole učia spoločne deti zdravé i postihnuté (špeciálne). Okrem toho je v škole niekoľko detí vzdelávaných formou domáceho vzdelávania. Počet žiakov za tri roky narástol o 300%. Kým v roku 2018 bolo v škole len 8 žiakov, v nadchádzajúcom roku ich bude takmer 40. Vo výchove a vzdelávaní sa vychádzame z tvorivo – humanistického modelu vzdelávania, princípov demokratického školstva, konektivismu a inklúzie.

Alternatívne prístupy k výchove a vzdelávaniu vyhľadáva čoraz viac rodičov. Naša škola postupne získava prívlastok „inkluzívna“ aj preto, že v jednej škole i skupine trávia spoločne čas deti zdravé, špeciálne, ich rodičia, členovia komunity, či z času na čas nadšenci pre tento prístup k životu a vzdelávaniu.“

? Majú rodičia možnosť podieľať sa na procese vzdelávania?

„Áno, pri vzdelávaní postihnutých detí nám pomáhajú ich rodičia, ktorí im robia asistentov. Je to pre ne veľmi dôležité, lebo potrebujú kolektív a pobyt v ňom im pomáha napredovať. Malá škola – ako táto naša – je pre ne komfortnejšia, z rôznych dôvodov (*individuálne vzdelávanie šité každému na mieru, bližšie a osobnejšie vzťahy, ochota komunity prijať deti s odlišnosťami...*). Už tri roky sú súčasťou našich tried a za toto obdobie, ako ich vzdelávame, sme nadobudli skúsenosti s nimi a zistili sme, že sú veľkým obohatením aj pre ostatné deti.“

? Ako ste zvládali pandémiu?

„Naši žiaci nám už chýbali, lebo po vianočných prázdninách sa na tunajšej škole nevyučovalo až do prvej tretiny marca a potom sa zase škola zatvorila v dôsledku toho, že pre rodičov bolo problematické dochádzať za testovaním. Túto situáciu škole pomohol vyriešiť obecný úrad, kde sa každý týždeň až do súčasnosti realizuje testovanie.“

Otvorila sa pred Veľkou nocou približne na dva týždne a po mini prázdninách je otvorená opäť a ako všetci dúfajú, bude až do konca tohto školského roka. Počas obdobia, kedy nemohli chodiť do školy, deti sa učili tak ako inde - dištančne, no boli aj také deti, ktoré dostávali úlohy do rúk, lebo nemali pripojenie na internet, tie mali, samozrejme, učenie ešte náročnejšie, preto sa veľmi tešíme, že sa situácia zmenila: „Sme radi, že sa konečne škola otvorila, lebo už všetkým deťom chýbala – po sociálnej aj vedomostnej stránke. Deti sú tu u nás šťastné, majú radosť zo vzájomných kontaktov, učia sa rešpektu a tolerancii voči svojim rovesníkom aj tým, že sa spolu hrajú aj učia. Samé nám hovorili, že im už chýbali spolužiaci, hoci sa mohli mnohé vzdelávať aj doma, no samé si uvedomovali, aký je pre ne dôležitý kontakt s rovesníkmi.“

? Venujete sa školákom so špeciálnymi potrebami a spôsobom výučby, máte pri škole aj materskú školu, ktorá by deti pripravovala na váš typ vyučovania?

„Momentálne nemáme. Poslali sme na Ministerstvo školstva žiadosť, kde žiadame o zmenu školy na plnoorganizovanú – *rozšírenie školy o druhý stupeň*. V žiadosti sme o.i. zdôvodnili náš záujem“

o vzdelávanie detí v predškolskom veku, t. j., v rámci predprimárneho vzdelávania, aby sa tak zabezpečila prirodzená kontinuita vzdelávacieho procesu pre deti z našej lokality vzhľadom na charakteristiky prostredia (nízke osídlenie, veľké vzdialenosti, nízky socio-ekonomický status). Tento prístup je v súlade s inkluzívnymi charakteristikami školy, vrátane prirodzenej vekovej inklúzie prostredníctvom vzdelávania súrodeneckých skupín.“

+++Detom sa z tejto školy nechce ísť domov

(Pokračovanie z čísla 19)

V minulom čísle sme vám priniesli prvú časť článku o ZŠ vo Veľkých Zlievcach, ktorá má prívlastok inkluzívna, no najmä netradičná v metódach a postupoch vzdelávania svojich žiakov. Pri návšteve tejto školy nás o tom presvedčili sami žiaci so svojou pani učiteľkou, keď nám ukázali, ako sa vzdelávajú. V tento deň napríklad preberali literárny žáner komiks. Pani učiteľka túto tému poňala nielen ako výklad, ale vtiahla deti do deja. Čítala im úryvky o komiksových hrdinoch – ich sile a skutkoch a okrem toho do vzdelávania nebadane zakomponovala aj látku z klasických učebných predmetov – biológie, zemepisu, zoológie, slovenského jazyka. Deti pozorne počúvali a keď ich niečo zaujalo ihneď reagovali a pýtali sa, živo diskutovali. Keď sme ich na chvíľu nechali samé, v triede nenastal krik a chaos. Deti medzi sebou diskutovali, bavili sa a navzájom si čítali. Spolu s Dankou Holíkovou (riaditeľka, učiteľka, špeciálna pedagogička) a Slávkou Makovníkovou (socioterapeutka, asistentka učiteľa) sme skonštatovali, že štýl ich vzdelávania má na deti veľmi dobrý vplyv a niet sa čomu čudovať, že sa im po škole nechce z kruhu svojich rovesníkov odísť domova.

? Majú vaši žiaci, ktorí k vám chodia prezenčne, možnosť po vyučovaní navštevovať – v prípade normálneho fungovania mimo pandémie – nejaké krúžky, máte svoj klub či knižnicu?

„Deti majú možnosť v škole ostať podľa potreby. Každému dieťaťu sa venujeme individuálne. Knižnicu máme len školskú. Možnosť realizovať školské aktivity je podporovaná aj paralelným fungovaním Denného centra prevádzkovaného OZ Hans – miestnosť je na obecnom úrade. Denné centrum sme založili tento rok a pre pandémiu sa jeho činnosť ešte naplno nerozbehla. Pracujeme však na rozličných projektoch – napr. Ekoinklúzia (zo starého vyrábame nové, šili sme vianočné ozdoby... viac na www.zsvz.sk).“

? Ako sa vám spolupracuje s rodičmi, ktorých deti vzdelávate?

„Rodičia postihnutých detí ostávajú počas vyučovania v škole a sú svojim deťom asistentmi. Spolupráca s nimi je výborná a vzájomne sa veľa učíme. Neplnoorganizovaná škola Veľké Zlievce plní v súčasnosti úlohu zabezpečenia základného vzdelávania pre deti z našej obce a blízkeho okolia. Ide o lokalitu s riedkym osídlením, pričom pre tieto deti nie je možné denne dochádzať do vzdialenejších obcí. Ide o výrazne vidiecku oblasť s roztrúsenými malými obcami, kde aj vzdialenosť 15 km predstavuje pomerne dlhé cestovanie (terén a stav ciest neumožňujú rýchle presuny). Okres Veľký Krtíš navyše patrí medzi najmenej rozvinuté okresy. Vysoká miera nezamestnanosti podiel obyvateľov zo sociálne znevýhodneného prostredia, nedostupnosť dopravy a ďalšie socio-ekonomické charakteristiky vyžadujú zachovanie možnosti poskytovania vzdelávania v tejto lokalite.“

? Vaša škola je po každej stránke zaujímavá. Čím je ešte charakteristická?

„Špecifické charakteristiky našej školy umožnili (malá škola, podpora komunity, osobnejšie vzťahy, zabráni sa prípadnej šikane...) v malom kolektíve vzdelávanie bežných detí spoločne s deťmi s rôznymi typmi znevýhodnení, ale aj s nadaním. Vzdelávanie má výrazne individuálny charakter, berie ohľad na potreby a špecifiká daného dieťaťa. Prirodzene sa tu vytvorili aj podmienky pre vzdelávanie detí s autizmom a Aspergerovým syndrómom, ktoré nás postupne začali vyhľadávať aj zo širšieho okolia, a tiež formou domáceho vzdelávania či individuálneho vzdelávania zo zdravotných dôvodov.“

? Covid-19 „zamiešal“ karty vo všetkých oblastiach nášho života. Niektoré zasiahol významne a školstvo zvlášť. Veď deti „stratili“ rok života, kedy neboli medzi svojimi rovesníkmi, resp. museli nabehnúť na nový systém vzdelávania. Priniesla pandémia do vášho vyučovacieho procesu aj niečo pozitívne?

„Počas pandemického dištančného vzdelávania sme si overili modely fungovania žiakov prostredníctvom IKT s mentorovaním a facilitovaním vzdelávacieho procesu na diaľku. Komunikácia založená na rešpektovaní žiaka, dobrý vzťah s vyučujúcimi a dlhodobá systematická spolupráca s rodičmi ukázali udržateľnosť takéhoto modelu bez výrazného poklesu kvality vzdelávania a prispeli k udržaniu zapojenia detí do výchovno-vzdelávacieho procesu napriek ťažkým podmienkam.“

Našou motiváciou k zriadeniu druhého stupňa je kontinuita poskytovania vzdelávania pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a zo sociálne znevýhodneného prostredia spolu s bežnými deťmi v malom vekovo zmiešanom kolektíve.“

? Aké najväčšie problémy musíte riešiť v čase pandémie i mimo nej?

„Najväčší problém, ktorý sme pozorovali počas pandémie je vzrastajúce napätie a obavy nielen v deťoch, ale aj v dospelých, nejasná situácia, ktorá nevedno kedy skončí. Okrem vzdelávania je teda nutná aj terapeutická podpora pre deti a ich rodiny, ale aj pre vyučujúcich. Ľudský, rešpektujúci prístup, poznanie rodinného a sociálneho prostredia detí a porozumenie ich problémom, pomáhajú zvládať náročné dni. Čo sa týka vyučovania, deti a rodičia robia čo je v ich silách a predpokladáme, že všetko dokážu dobehnúť. Oveľa dôležitejšia sa nám teraz ukazuje podpora a porozumenie. V podpornom a bezpečnom prostredí sa následne oveľa ľahšie vstúpuje aj do školských povinností.“

? Kto vám ešte pomáha okrem vášho zriaďovateľa – obce, máte nejakých sponzorov?

„Zo strany obce cítíme veľkú podporu. Spolupráca je na veľmi dobrej a profesionálnej úrovni. Bez tejto podpory by sa nám pracovalo len veľmi ťažko. Zo strany pána starostu i obce máme veľmi veľkú podporu a pochopenie v akýchkoľvek našich plánoch a snahách. Vždy sa nám snaží pomôcť a podporiť nás. Vieme, že dobrý vzťah medzi zriaďovateľom a školou významne ovplyvňuje celkové fungovanie a atmosféru školy. Preto sme za túto podporu nesmierne vďačné.“

Spolupracujeme s rôznymi združeniami ako OZ Hans, čo je celoslovenské združenie, ktoré sa zameriava na podporu jednotlivcov a rodín s Aspergerovým syndrómom, OZ A centrum je vzdelávacia organizácia zameriavajúca sa na oblasti presadzovania ľudských práv zraniteľných skupín, najmä ľudí so zdravotným postihnutím a poradenskú a osvetovú činnosť. Jedným z cieľov je všeobecná podpora ľudí s poruchou autistického spektra, vrátane ich rodín, odborníkov a opatrojúcich od detstva až do dospelosti.

V rámci spolupráce s OZ realizujeme aj niekoľko projektov. Neustále hľadáme aj mladých dobrovoľníkov (do 30 rokov), ktorí by sa chceli zapojiť do našej projektovej činnosti.

Sponzorov hľadáme veľmi ťažko.

Podlahu v terapeutickej triede sme urobili vďaka spoločnosti Winnie, s.r.o.,

Naša kamarátka Lenka Pravdová vyrábala vianočné pozdravy a zisk venovala našej škole.

S IKT nám pomáhajú naši priatelia ako dobrovoľníci.

Mnohé hračky a pomôcky nám darovali rodiny detí so zdravotným postihnutím.

Máme zriadený aj účet, kde môžu ľudia prispievať na činnosť našej školy. “

SK71 5200 0000 0000 1227 5001

V dnešnom čísle končí rozprávanie o Základnej škole vo Veľkých Zlievcach s Dankou Holikovou (riaditeľkou, učiteľkou, špeciálnou pedagogičkou a Slávkou Makovníkovou (socioterapeutkou, asistentkou učiteľa). Sme radi, že vás táto téma zaujala, nakoľko sa nám ozval náš stály čitateľ a položil otázky, aby sme bližšie vysvetlili pojem, ktorý sme spomenuli v predchádzajúcich číslach a to KONEKTIVIZMUS. Vo veľkozlievskej škole

+++Inklúzia tu nie je len pojmom, ale bežnou realitou

„Vráťme sa ku otázke vášho čitateľa, aby sme mu vysvetlili pojem konektivizmus, ktorý je v súčasnosti v oblasti vzdelávania veľmi aktuálny,“ vysvetľujú nám pedagogičky zo ZŠ vo Veľkých Zlievcach.

„Jedná sa o prístup k učeniu v prostredí prepojeného sveta a v prostredí sociálnych sietí. Rešpektuje v učení rôznosť názorov, prepájanie rozličných zdrojov informácií medzi sebou (ale aj s praxou a životom). Do popredia vystupuje schopnosť a vôľa učiť sa a nie naučené vedomosti, pretože je príliš veľa informácií a primárne ide o to, aby sa človek v nich učil orientovať, rozlišovať ich, využívať a používať ich pre prospech seba i komunity. Zároveň tento model predpokladá, že vedomosti nemusia byť nutne iba v knihách, ale môžu byť latentne ukryté v komunite či na sociálnych sieťach. Ide o to nájsť a vnímať ich.

Úroveň prepojenia medzi zdrojmi informácií a ich rozvoj vzdelanie a vzdelávanie uľahčujú.

Dieťa si vyberá, čo sa bude učiť a význam prijímanej informácie je taký, do akej miery súvisí s realitou, t. j., do akej miery ju aktuálne viem použiť a v danom čase a mieste je platná.

Kľúčovou kompetenciou je schopnosť rozpoznat' súvislosti medzi rôznymi odbornými, konceptami alebo ideami - vnímanie spojení medzi oblasťami, ideami a konceptami patrí medzi základné zručnosti. (ktoré sú takto zadefinované aj v našom školskom vzdelávacom programe, ktorý čoskoro bude aj na stránke školy)

Aktuálne poznatky sú dôležitý atribút vzdelávacích aktivít. T.j. berieme ohľad na to, že zajtra nemusí byť pravdou to, čo bolo pravdou dnes.

Konektivizmus je v dnešnej dobe v popredí v mnohých demokraticky a slobodne orientovaných školách na svete. Samozrejmosťou je využívanie o. i. e learningu. Vznikol analýzou nedostatkov používaných teórií učenia, ktoré vychádzajú z behaviorizmu, kognitívizmu a konštruktivizmu.

Autori sú G. Siemens a S. Downes.

Prednáša sa už aj na pedagogickej fakulte UK. Nie je to celkom nový pojem, hoc nie je ešte celkom udomácnený a často používaný. Myslím však, že dnešná situácia (Covid, pandémia..) prispeje k tomu, že sa čoraz viac bude dostávať do povedomia v prvom rade v pedagogike a neskôr aj v bežnom živote. Všetkých sa nás totiž táto „sieťová“ a internetová doba dotýka a výrazne nás ovplyvňuje.“ Uvádza posledný odsek ako osobný názor S. Makovniková.

? Už sme spomínali, že ste inkluzívna škola a tento prívlastok sme niekoľkokrát použili. Aj naša ďalšia otázka smeruje k tomu, aby ste nám bližšie ozrejmili aj tento pojem.

„Inklúzia vznikla ako reakcia na problémy s vylučovaním detí z hlavného vzdelávacieho prúdu. Vychádza zo základných ľudsko-právnych hodnôt, akými sú rovnosť, spravodlivosť a rešpektovanie rovnakej hodnoty každého dieťaťa bez ohľadu na jeho psychické, intelektuálne, sociálne, emočné, jazykové alebo iné schopnosti. Obhajuje práva všetkých detí na kvalitné vzdelávanie v rámci spoločného vzdelávacieho systému. Narastajúci počet odlišností medzi deťmi, mnoho žiakov s poruchami učenia, aktivity a pozornosti a žiakov s poruchami autistického spektra znamená zmeny pre všetkých zúčastnených. V inkluzívnej škole a sa učíme s týmito odlišnosťami žiť, akceptovať ich primárne ako príležitosť a nie ako prekážku. V centre takéhoto vzdelávania stojí dieťa so svojimi potrebami, hodnotami a identitou. Inkluzívny systém nevytvára skupiny či triedy na základe záujmov a výkonov ale dopredu sa počíta s rôznymi záujmami a výkonmi detí.“

V inkluzívnom prostredí sa reflektujú všetky potreby každého dieťaťa bez ohľadu na príslušnosť k nejakej konkrétnej skupine znevýhodnených.

„Podmienkou inkluzívneho vzdelávania je podpora pocitu prináležania k spoločnej komunite a vzájomná akceptácia. V centre takéhoto vzdelávania stojí dieťa so svojimi hodnotami, potrebami a identitou, pričom je brané do úvahy socioekonomické a kultúrne zázemie, z ktorého dieťa prichádza. Inkluzívny model nevytvára skupiny či triedy na základe záujmov a výkonov, ale dopredu a v každej triede ráta s rôznymi záujmami a výkonmi detí. Tomu je prispôsobený nielen viacúrovňový obsah vzdelávania, ale aj práca učiteľov, asistentov a špecialistov a spôsoby hodnotenia a sebahodnotenia žiakov.

Na to, aby každé dieťa malo možnosť skutočne participovať na vzdelávaní, a aby bolo naplnené jeho právo na vzdelávanie podľa Dohovoru o právach dieťaťa, ako aj Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím je nevyhnutné, aby škola reagovala na jeho špecifické potreby, aby dokázala vytvoriť atmosféru prijatia, zapojenia a pocitu prináležitosti (sense of belonging),“

? Vysvetlite nám termín E learning

„Keďže sú v našej škole vzdelávané aj deti formou domáceho vzdelávania, e learning je neoddeliteľnou súčasťou nášho vzdelávania už niekoľko rokov. Počas pandémie sa tento spôsob vzdelávania rozvinul a zdokonalil. E learning aktívne využívame a vítame. Nie len na

komunikáciu s deťmi ale aj s rodičmi. Realizujeme on line stretnutia s rodičmi, stretnutia detí nazvájom, zúčastňujeme sa rôznych workshopov.

E learning ponúka široké možnosti uplatnenia a vyznačuje sa kreativitou. Školy vo svete sa čoraz viac na E learning orientujú, čo nasvedčuje tomu, že tento trend bude pokračovať aj u nás.

E learning musí mať svoje miesto zvlášť v demokraticky orientovaných školách, ktoré ponúkajú viacero alternatív a ciest k dosahovaniu vzdelávacích cieľov. Rozhodujúcim pre aktívne zapojenie žiakov do pedagogického procesu je ich vnútorná motivácia.

Súčasnú reformnú snahu podporujú učenie zamerané na žiaka - tzv. student centered learning. Mení sa rola učiteľa a žiaka v tom, že poznávacie procesy zahŕňajú vyššiu mieru aktivity na strane žiaka. Trendom súčasného vzdelávania je zaistenie individuálneho prístupu k jednotlivým žiakom. Riadenie učebného procesu sa odvíja od konkrétnych potrieb žiaka a od osobných vzdelávacích cieľov. V inkluzívnom prostredí rešpektujeme potreby a limity každého zúčastneného a s ohľadom na tieto skutočnosti naplňame vzdelávacie potreby a ciele o.i. aj s využitím e learning.“